

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПОЛІСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Факультет права, публічного управління
та національної безпеки
Кафедра економічної теорії,
інтелектуальної власності та публічного
управління

Кваліфікаційна робота
на правах рукопису

ГАВРИЛЮК АНАСТАСІЯ ОЛЕКСАНДРІВНА
(прізвище, ім'я, по батькові здобувача вищої освіти)

УДК 316.354:332.14

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

**РОЛЬ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В
СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ
ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД**
(тема роботи)

281 «Публічне управління та адміністрування»
(шифр і назва спеціальності)

Подається на здобуття освітнього ступеня магістр
кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання
ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне
джерело

А.О. ГАВРИЛЮК
(підпис, ініціали та прізвище здобувача вищої освіти)

Керівник роботи
ВОЙТЕНКО Архип Борисович
(прізвище, ім'я, по батькові)

кандидат наук з державного управління, професор
(науковий ступінь, вчене звання)

Висновок кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

за результатами попереднього захисту: **ГАВРИЛЮК Анастасія Олександрівна** допускається до захисту.

Протокол засідання кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління № ____ від « ____ » березня 2023 р.

Завідувач кафедри економічної теорії, інтелектуальної власності та публічного управління

к.е.н., професор
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Валентина ЯКОБЧУК
(власне ім'я, прізвище)

« ____ » березня 2023 р.

Результати захисту кваліфікаційної роботи

Здобувач вищої освіти **ГАВРИЛЮК Анастасія Олександрівна** захистила
(прізвище ,ім'я, по батькові)

кваліфікаційну роботу з оцінкою:

сума балів за 100-бальною шкалою _____

за національною шкалою _____

Секретар ЕК

_____)
(науковий ступінь, вчене звання)

_____ (підпис)

Настасія ПУГАЧОВА
(власне ім'я, прізвище)

АНОТАЦІЯ

ГАВРИЛЮК А.О. Роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад. – Кваліфікаційна робота на правах рукопису.

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування» – Поліський національний університет, Житомир, 2023.

Досліджено теоретично-правові аспекти ролі державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад. Проаналізовано механізми державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад. Виділено роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад. Описано переваги державно-приватного партнерства у сфері медицини для соціально-економічного розвитку територіальних громад.

Ключові слова: державно-приватне партнерство, механізми державно-приватного партнерства, соціально-економічний розвиток територіальних громад.

SUMMARY

HAVRYLIUK A. The role of public-private partnership in the socio-economic development of territorial communities.– Manuscript.

Qualification work for obtaining a master's degree in specialty 281 «Public management and administration» – Polissya National University, Zhytomyr, 2023.

The theoretical and legal aspects of the role of public-private partnership in the socio-economic development of territorial communities have been studied. Mechanisms of public-private partnership in socio-economic development of territorial communities are analyzed. The role of public-private partnership in the socio-economic development of territorial communities is highlighted. The advantages of public-private partnership in the field of medicine for the socio-economic development of territorial communities are described.

Key words: public-private partnership, public-private partnership mechanisms, socio-economic development of territorial communities.

ЗМІСТ

ВСТУП		5
РОЗДІЛ 1.	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЩОДО РОЛІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	8
	1.1. Категоріальний апарат дослідження ролі державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад	8
	1.2. Аспекти механізму реалізації державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад	11
	ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ	15
РОЗДІЛ 2.	АНАЛІЗ МЕХАНІЗМІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	16
	2.1. Нормативно-правова база щодо державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад	16
	2.2. Дослідження механізмів державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад	21
	ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ	26
РОЗДІЛ 3.	ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД	28
	3.1. Проекти державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад України	28
	3.2. Переваги державно-приватного партнерства у сфері медицини для соціально-економічного розвитку територіальних громад	32
	ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ	35
ВИСНОВКИ		37
СПИСОК ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ		39
ДОДАТКИ		45

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. В Україні вплив державно-приватного партнерства (Public-Private Partnerships) на розвиток територіальних громад зростає. Ще дванадцять років тому умови співпраці бізнесу та держави були прописані в відповідних законодавчих актах. Проте ситуації сьогодення спричинили низку протиріч. До початку воєнного стану в основному було завершено інституціональні зміни щодо державно-приватного партнерства розвитку територіальних громад, створено необхідні інститути ринку і демократів та планувалося їх вдосконалення та поновлення.

З 2015 року в Україні починали розвиватися відносини між владою і бізнесом задля втілення Цілей Сталого Розвитку (на Самті Організації Об'єднаних Націй затверджено документ «Перетворення нашого світу: порядок денний у сфері сталого розвитку до 2030 року»), вимірюваних кількістю проєктів державно-приватного партнерства [47].

З 24 лютого 2022 року механізми державно-приватного партнерства в Україні необхідно пристосовувати до залучення вкладень на відбудову зруйнованого житлово-комунального господарства; споруд для збору, очищення та розподілення води; відновлення доріг, залізниць, автострад, злітно посадкових смуг на аеродромах; мостів, шляхових естакад, тунелів і метрополітенів; на відновлення виробництва, транспортування і постачання тепла і енергії, для розвитку соціальної інфраструктури територіальних громад. Згідно статистики на серпень 2022 року у Житомирській області пошкоджено 2800 (дві тисячі вісімсот), у Харківській області понад 4800 (чотири тисячі вісімсот) об'єктів інфраструктури. Значні руйнування забезпечення констатуються у Донецькій, Миколаївській та інших областях України [1].

Наголосимо на такій статистиці. Від початку воєнного стану в Україні зруйновано або захоплено якнайменше 23,8 (двадцять три цілих і вісім десятих) тисяч кілометрів доріг, 6,3 (шість цілих і три десятих) тисяч кілометрів залізничних колій, 41 (сорок один) залізничний міст, 643 (шістсот сорок три)

лікувальних заклади, 1123 (тисячу сто двадцять три) заклади освіти, 621 (шістсот двадцять один) дитячий садок 192 (сто дев'яносто дві) культурні та 115 (сто п'ятнадцять) релігійні споруди, 178 (сто сімдесят вісім) складів, 99 (дев'яносто дев'ять) адмінбудівель, 28 (двадцять вісім) нафтобаз, 19 (дев'ятнадцять) торговельних центрів [15].

Проте найстрашніше, коли наші захисники повертаються додому «на щиті», коли загарбники впивають мирних українців, маленьких дітей, вагітних жінок.

Та все ж в українців є шанс на відбудову, оновлення та покращення. Зокрема, урядовий план повоєнної відбудови, який було представлено влітку на конференції у Лугано (Швейцарія) передбачає, що двісті п'ятдесят мільярдів доларів з потрібних сімсот п'ятдесяти мільярдів доларів нададуть приватні інвестори.

Квестії взаємодії інститутів влади і приватного підприємництва аналізуються з різних позицій.

Звернемо увагу, що О.Сімсоном партнерство розглядається як система відносин між державою (територіальною громадою), наукою (суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності) та суб'єктами підприємництва (які здійснюють виробництво продукції, приватні інвестиції).

Питання державно-приватного партнерства у розвитку соціальної інфраструктури висвітлені у наукових напрацюваннях О. Дегтяра, А. Заскалкіна, О Сімсона та ін.

Підготовкою та реалізацією проєктів публічно-приватного партнерства займалися О. Бородієнко, Б. Войтенко, С. Грищенко, В.Якобчук та ін.

Проте більш детального вивчення потребує державно-приватне партнерство в соціально-економічному розвитку територіальних громад, що спонукало до вибору теми кваліфікаційної роботи.

Предмет дослідження: теоретичні підходи до державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад.

Об'єкт дослідження: аспекти державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад.

Мета роботи зводиться до обґрунтування теоретичних засад та прикладних аспектів державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад.

У ході написання кваліфікаційної роботи варто вирішити такі *завдання*:

- 1) дослідити теоретико-правові підходи державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад;
- 2) проаналізувати аспекти державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад;
- 3) описати переваги державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад.

Методи дослідження: теоретико-методологічний аналіз відповідних наукових джерел, який використовується для теоретичного обґрунтування дослідження; методи кількісної порівняльної оцінки і якісного аналізу результатів дослідження.

Перелік публікацій автора за темою дослідження. Результати досліджень висвітлено у тезових публікаціях «Законодавча база щодо державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад», «Механізм державно-приватного партнерства».

Практичне значення отриманих результатів. Проведені теоретичні обґрунтування та практичні пропозиції щодо державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох (3) розділів, висновків до них, загальних висновків, списку використаних джерел, що нараховує сорок вісім (48) та додатків. Загальний обсяг роботи становить п'ятдесят вісім (48) сторінок .

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ЩОДО РОЛІ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

1.1. Категоріальний апарат дослідження ролі державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад

Не можна об'єктивно збагнути роль державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад без урахування тлумачень понять «державно-приватне партнерство», «партнерство», «соціально-економічний», «розвиток», «роль», «територіальні громади».

Вважаємо за потрібне почати з «партнерства», яке тлумачиться у Фінансовій енциклопедії у широкому розумінні «як будь-яка справа, у якій беруть участь кілька сторін (уряд, некомерційні підприємства, підприємства та приватні особи)»; у вузькому розумінні «комерційне підприємство, що здійснюється двома або більше особами (за формами товариства можуть бути як з повною формою, з обмеженою формою відповідальності, з додатковою формою відповідальності, акціонерне товариство) [35]. Цілком зрозуміло, що «державно-приватне партнерство» розуміється системою відносин між державним та приватним партнерами, у ході реалізації яких ресурси обох партнерів об'єднуються з відповідним розподілом ризиків, відповідальності та винагород (відшкодувань між ними, для взаємовигідної співпраці на довгостроковій основі у створенні (відновленні) нових або модернізації (реконструкції) існуючих об'єктів, які потребують залучення інвестицій, та у користуванні (експлуатації такими об'єктами)» [3]. Проте прослідковується досить істотна невизначеність змісту цього поняття у міжнародних документах і національному законодавстві країн [18]. Термін «державно-приватне партнерство » походить від англійського терміну «public-private partnership (PPP), його можна зустріти і в зарубіжних виданнях, і у вітчизняних

напрацюваннях науковців. Партнерська взаємодія держави і приватного сектору у Великобританії пояснюється терміном «приватна фінансова ініціатива» (PFI), «контрактом про державне партнерство» чи «співавторством змішаної економіки» (SEM), – називають державно-приватне партнерство у Франції [39].

У Німеччині «державно-приватне партнерство» розуміється у значенні довгострокового співробітництва державних виконавчих органів і приватного сектора економіки для отримання взаємної вигоди ресурси (ноу-хау, засоби виробництва, капітал, персонал та ін.) вносяться як капітал у спільне підприємство (створене в певній організаційно-правовій формі), ризики проєкту оптимально розподіляються й управляються відповідно до компетентності партнерів [54].

Комітет OECD із наукової та технологічної освіти коментує «державно-приватне партнерство» як будь-які офіційні відносини або домовленості на фіксований або нескінченний період часу, між державними та приватними учасниками, в якому обидві сторони взаємодіють у процесі прийняття рішення і співінвестують обмежені ресурси (гроші, персонал, обладнання, інформацію для досягнення конкретних цілей у певній галузі науки, технології та інновації) [18].

Світовий банк зазначає, що «державно-приватне партнерство» є угодою між публічною і приватною сторонами з приводу виробництва і надання інфраструктурних послуг, залучення додаткових інвестицій та засобом підвищення ефективності бюджетного фінансування [28].

Економічна Рада при ООН наголошує, що «державно-приватне партнерство» є партнерство між державною організацією і приватною компанією у формі середньострокових або довгострокових взаємозв'язків, за якою партнери домовляються працювати в тісному співробітництві один з одним над поліпшенням якості послуг в інтересах населення [16].

Міжнародний валютний фонд трактує «державно-приватне партнерство» як угоду, де приватний сектор постачає інфраструктурні активи та послуги, що

традиційно забезпечуються урядом. Варто зазначити важливі характеристики: акцент на наданні послуг та інвестуванні приватним сектором; суттєвий ризик переходу від уряду до приватного сектору; залучення в широке коло соціальних й економічних інфраструктурних проєктів [18].

Дослідження наукових праць провідних вчених сприяло зробити узагальнення, що партнерство розглядається і як співпраця щодо реалізації спільних проєктів між органами державної влади (публічної вдали) і приватними особами з обов'язковим укладанням контракту, проте є розуміння, що партнерство є комплексною конструкцією, а при цьому наявність контракту не є обов'язковою[15].

Таблиця 1.1

Категоріальний апарат дослідження ролі державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад

Поняття		Джерела
Термін	Дефініція	
1	2	3
Державно-приватне партнерство	Співробітництво між державою Україна, територіальними громадами та юридичними особами, яке може здійснюватися на основі договору та відповідати ознакам державно-приватного партнерства.	[3].
Соціально-економічний розвиток	1) Може відображати кореляційну залежність між рівнем економічного розвитку та втрощенням соціальних проблем країни і її господарюючих суб'єктів; 2) розглядається процесом трансформації між економічними суб'єктами та соціальними групами	[22]
Територіальні громади	Спільнота мешканців, жителів населених пунктів (сіл, селищ, міст), яка об'єднується заради загальних інтересів власного життєзабезпечення, самостійного, в межах законів, вирішення питань місцевого значення як безпосередньо, так і через органи місцевого самоврядування. Організаційна основа місцевого самоврядування. Можливе волевиявлення територіальних громад сусідніх сіл щодо об'єднання в одну громаду і, навпаки, щодо виходу з громади, а також щодо утворення власної територіальної громади.	[14]

Джерело: узагальнено автором на основі [1; 2; 34].

Особливу увагу науковців привертає економічна складова концепції розвитку, яка враховує теорії максимального потоку сукупного доходу Хікса-Ліндаля. Концепція передбачає збереження сукупного капіталу, оптимальне

використання обмежених ресурсів, створення екологічно прийнятої продукції, мінімізацію, переробку та знешкодження відходів [3].

У Великому тлумачному словнику за редакцією В. Бусла, поняття «роль» має декілька значень, у нашого дослідженні варто зосередитись на тлумаченні «вплив кого-, чого-небудь на щось, чия-небудь участь у чомусь» [3].

Отже, усвідомлення змісту понять дослідження ролі державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад сприяє глибшому розумінню проблеми, дозволяє виокремити необхідне значення терміну. Базова категорія «державно-приватне партнерство» висвітлюється науковцями у різних джерелах як «система», «офіційні відносини», «угода між публічною і приватною сторонами», «договір довгострокового співробітництва», «комплексна конструкція»; а поняття «соціально-економічний розвиток» – як процес; дефініція «територіальна громада» – як об'єднання жителів.

1.2. Аспекти механізму реалізації державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад

Реформи, які сприяли децентралізації влади, спонукали до удосконалення (чи точніше формування) нової моделі управління. Практика делегування частини функцій з управління та розвитку у приватний бізнес, де залишається безпосередній контроль на місцевому рівні, є досить поширеною, оскільки подібна управлінська переорієнтація сприяє розвитку підприємств інфраструктурних галузей (енергетики, транспорту, комунальних господарств), соціально-економічному розвитку територіальних громад [8].

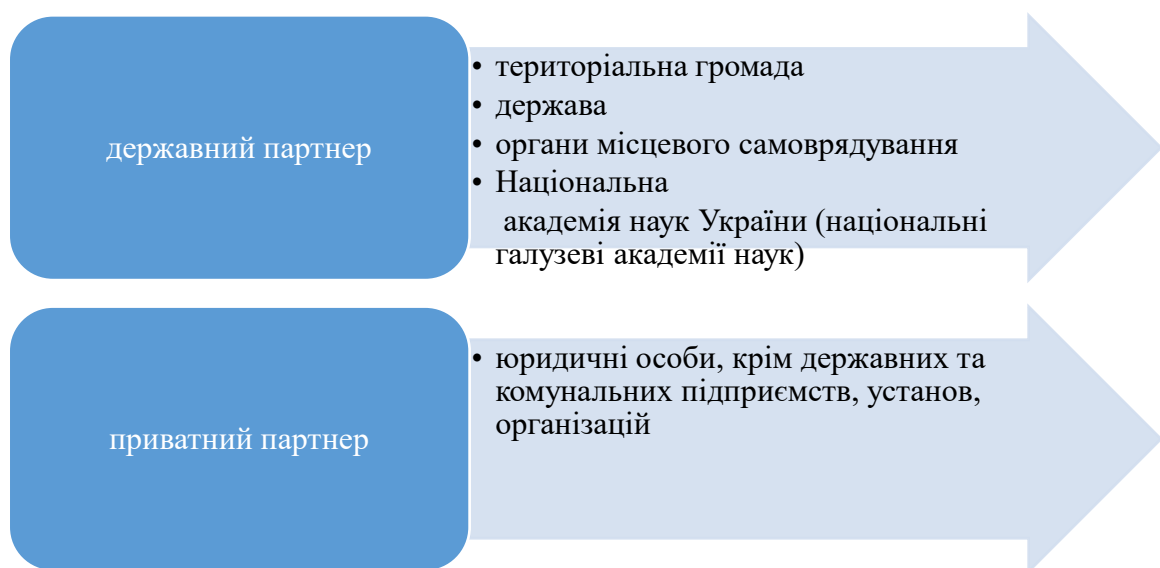
Слід зазначити, що частина підприємств інфраструктурних галузей не може бути приватизована через стратегічну та економічну значущість об'єктів інфраструктури. Тому в управлінській практиці розвинутих країн активно використовувалася концепція державно-приватного партнерства [18].

Науковці наголошують, що значимість державно-приватного партнерства зумовлена процесами диверсифікації (розподілу інвестицій і ризиків з різних ринків, фінансових інструментів і стратегій), а також недостатністю ресурсів бюджетів міст та об'єднаних територіальних громад, постійним зростанням соціальних потреб в інфраструктурних та державних послугах [15].

В Україні (до війни) використання механізмів державно-приватного партнерства було обумовлено кризовими подіями в національній економіці. Війна підсилила потребу у соціально-економічному розвитку територіальних громад, у їх відновленні [18].

Зазначимо, що за даними експертів KSE Institute (аналітичний центр при Київській школі економіки), станом на 30 вересня 2022 року, загальна сума збитків , завдана інфраструктурі України, складає сто двадцять сім мільярдів доларів[15]. Зазначена сума продовжує зростати, оскільки продовжуються регулярні масові авіаудари, атаки дронами-камікадзе по інфраструктурі України [14].

Більш детально опишемо ознаки механізму реалізації державно-приватного партнерства. Сутність державно-приватного партнерства у соціально-економічному розвитку територіальних громад залежить від співробітництва між державним та приватним партнерами (Див. рис.1.1.)

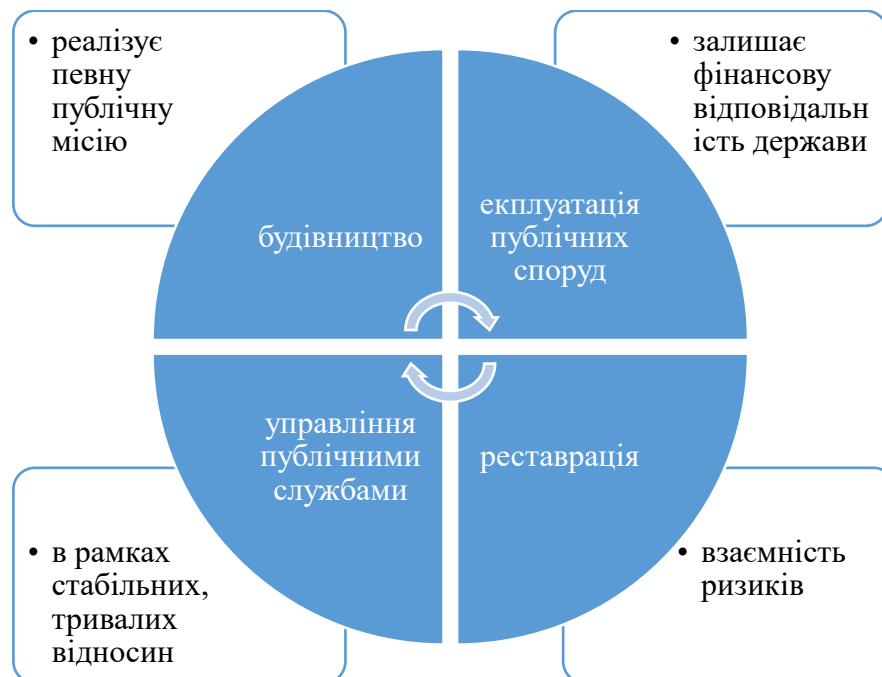

Рис 1.1. Сутність державно-приватного партнерства

Джерело: узагальнено автором на основі [1; 2; 34].

Об'єктами державно-приватного партнерства виступають існуючі, які можна відтворити (реконструувати, реставрувати, здійснити капітальний ремонт та технічне переоснащення) одиниці, які є у власності держави чи комунальній власності також майно господарських товариств, з якого сто відсотків акцій (часток) належить державі, територіальній громаді. Також можуть бути створювані чи новозбудовані будівлі відповідно до договору, укладеного в основі державно-приватного партнерства[8]. Інструмент державно-приватного партнерства може створити будь-який об'єкт муніципальної інфраструктури за кошти приватного партнера. Для територіальних громад можуть бути дитячі садки, IT-парки, стадіони, утеплення будинків, дороги та ін.

Науковцями і практиками виділено основні ознаки механізму державно-приватного партнерства. Ними обумовлюється його ефективність під час залучення приватного бізнесу(див. рис.1.2.)

Рис 1.2 Ознаки механізму державно-приватного партнерства

Джерело: узагальнено автором на основі [11; 12; 14].

Зазвичай, базові ознаки державно-приватного партнерства прописані у Законі України «Про державно-приватне партнерство» (2010). Деталізуємо їх. Однією з ознак є вдале забезпечення приватним партнером вищих техніко-

економічних показників ефективної діяльності, в порівнянні, коли здійснення такої діяльності відбувається державним партнером без залучення приватного партнера. Наступною є довготривалість державно партнерських відносин від п'яти (5) до п'ятдесяти (50) років. Третьою ознакою є передавання приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства. Четвертою ознакою є дозволеність внести приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства з різних джерел, які не забороняються законодавством [6].

Механізм державно-приватного партнерства діє відповідно визначених Законом принципів: 1) рівності партнерів, 2) заборона дискримінації щодо прав партнерів; 3) узгодження інтересів з метою отримання взаємної вигоди; 4) справедливий розподіл ризиків [5].

Отже, механізм державно-приватного партнерства реалізує певну місію через приватне підприємство, залишаючи економічну і фінансову відповідальність держави, реалізує місію в рамках стабільних і тривалих відносин партнерів, реалізує місію на умовах взаємності ризиків між публічною владою і приватним партнером [32].

Науковці і практики зазначають, що механізми державно-приватного партнерства реальні, проте потребують адаптаційних процесів на території України.

Для територіальних громад механізм державно-приватного партнерства створює умови для зниження бюджетних витрат та більш ефективного використання публічних коштів територіальних громад, перерозподілу їх на інші цілі, зокрема охорона здоров'я, освіта, соціальні проекти [32].

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ

У першому розділі окреслено наукові підходи до зазначеної проблеми, узагальнено базові дефініції, виділено їх відмінності, з'ясовано ознаки механізму державно-приватного партнерства.

Особлива увага приділяється категорії «державно-приватне партнерство», яка має різні відтінки тлумачення у міжнародних документах і в національному законодавстві України, зокрема зустрічається у документах як «система», «відносини», «угода», «договір», «конструкція», проте її головна місія направлена на задоволення потреб територіальних громад.

На жаль, воєнні дії Росії проти України, які спричинюють руйнування інфраструктури та загибель мирних українців, підсилюють потребу у відновленні, соціально-економічному розвитку територіальних громад.

У свою чергу, механізм державно-приватного партнерства виконує важливе завдання для територіальних громад в рамках стабільних і тривалих відносин, на умовах взаємності ризиків, дбаючи про добробут українців.

РОЗДІЛ 2.

АНАЛІЗ АСПЕКТІВ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

2.1. Нормативно-правова база щодо державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад

Вагоме значення для вивчення досліджуваного питання має аналіз нормативно-правової бази щодо державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад.

У зв'язку з цим заслуговує на увагу зміст Закону України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» (2015), зокрема Розділ III Державна підтримка добровільного об'єднання територіальних громад стаття 9 Форми державної підтримки добровільного об'єднання територіальних громад, де зазначено, що державою здійснюється інформаційно-просвітницька, організаційна, методична та фінансова підтримка. Стаття 10 цього Закону наголошує на фінансову підтримку, яка надається у вигляді субвенцій (міжбюджетних трансферів для використання на певну мету в відповідному порядку, наприклад, кошти на закуплю) [6].

Правові засади державно-приватного партнерства прописані у Конституції України, у Цивільному кодексі України, у Господарському кодексі України, у Законі України «Про державно-приватне партнерство», у Законі України «Про концесії», у Законі України «Про концесії на будівництво та експлуатацію автомобільних доріг», у Законі України «Про фінансовий лізинг», у «Законі про оренду державного та комунального майна», у Законі України « Про управління об'єктами державної власності», у міжнародних договорах України. Розглянемо деякі детально.

Звернемо увагу, що у статті 18 Конституції України акцентується увага на підтримання мирного і взаємо вигідного співробітництва з членами

міжнародного співтовариства [13]. Цивільний кодекс України (стаття 2) також підтримує справедливість, добросовітність, розумність дій учасників цивільних відносин.

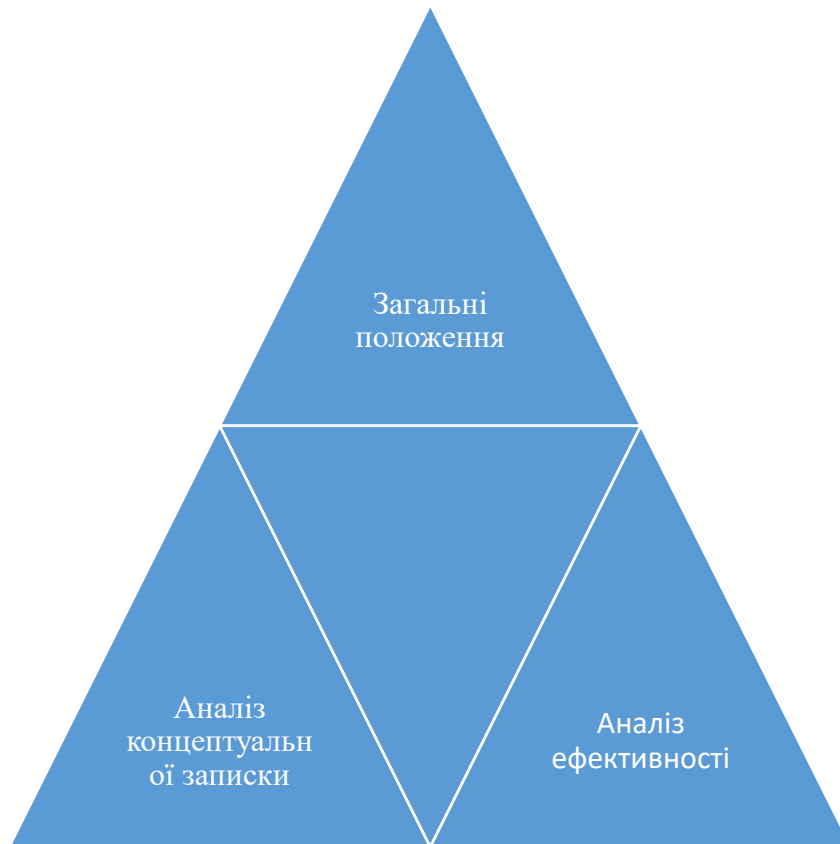
Викликає інтерес Закон України «Про державно-приватне партнерство» від 01.07.2010 року, який визначає організаційно-правові засади взаємодії державних партнерів з приватними партнерами та основні принципи (стаття 3.) [6].

Відповідно до реалізації зазначеного Закону, Кабінет Міністрів України прийняв ще ряд законодавчих актів: Постанову «Методика виявлення ризиків, пов'язаних з державно-приватним партнерством, їх оцінки та визначення форми управління ними» (16.02.2011); Постанову «Порядок надання державної підтримки здійсненню державно-приватного партнерства» (17.03.2011); Постанову «Порядок проведення конкурсу з визначення приватного партнера для здійснення державно-приватного партнерства щодо об'єктів державної, комунальної власності та об'єктів, які належать Автономній Республіці Крим » (11.04.2011); Постанову «Порядок проведення аналізу афективності здійснення державно-приватного партнерства» (17.03.2011) та ін., які дорегулювали деякі проблеми не враховані Закон України «Про державно-приватне партнерство».

I. Башкірова виділяє деякі особливості державно-приватного партнерства на основі законодавчих актів, а саме : відсутність вимог до статусу приватного партнера (у Законі не розглядається статус державного партнера і його досвід реалізації подібних проектів, тобто приватним партнером може бути будь-яке новостворене підприємство, яке може найоптимальніше проаналізувати проект);

отримання прав власності на майно у процесі державно-приватного партнерства виключено (Органам державної влади та місцевого самоврядування не може бути привласнений статус суб'єкта господарювання відповідно до статті 8 Господарського кодексу України) та ін. [7].

У наказі Міністерства економіки України «Про затвердження методики аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства» № 109/37445 від 31 січня 2022 року описано послідовність проведення аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства, який включає «Загальні положення» з переліком базових понять, «Аналіз концептуальної записки», який готується ініціаторами підготовки зазначених пропозицій, «Аналіз ефективності», що проводиться на підставі пропозицій щодо здійснення державно-приватного підприємництва [36].

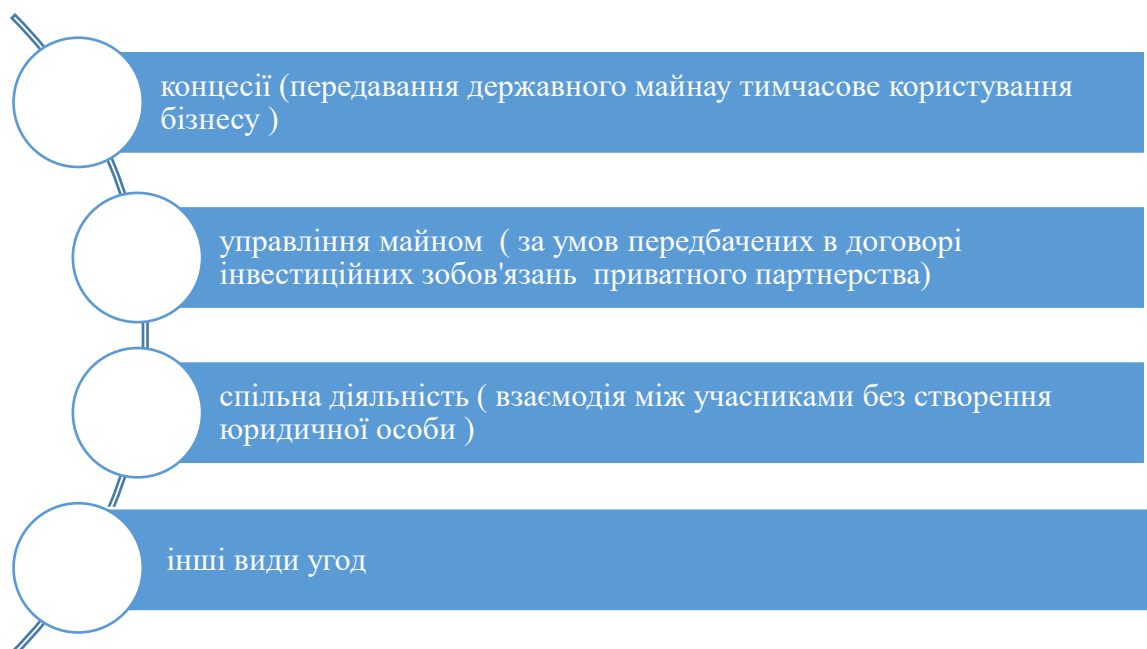
Рис. 2.1 Структура аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства (відповідно наказу Міністерства економіки України)

Джерело: узагальнено автором на основі [36].

У мирний час відповідно до постанови КМУ (Кабінету Міністрів України) державна підтримка реалізації інвестиційних та інноваційних проєктів надавалася: 1) у формі державних гарантій для забезпечення повного або часткового виконання боргових зобов'язань за запозиченнями суб'єктів державного сектору економіки; 2) у формі прямого бюджетному фінансуванню

та співфінансування; 3) у формі відшкодування відсоткових ставок за кредитами, отриманими суб'єктами господарювання у комерційних банках; 4) у формі часткової компенсації вартості виробництва продукції; 5) у формі кредитів за рахунок державного бюджету; 6) у формі субвенцій з державного бюджету місцевим бюджетам; 7) у формі кредитів (позик) і грантів міжнародних фінансових організацій, залучених державою або під державні гарантії; 8) у формі податкових, митних та валютних преференцій [23].

Науковці зазначають, що всі ці механізми ДПП (державно-приватного підприємства) є доцільними для підтримки і розвитку у територіальних громадах України. Наголосимо, що впровадження механізмів ДПП дозволить залучати до розвитку підприємств не тільки потенційних інвесторів, а й потенційних власників, які матимуть переважне право на приватизацію такого майна в разі створення необхідних для цього економічно-правових умов, а також прийняття пакету законів України, які сприятимуть стабілізації приватизаційного законодавства, створення умов для прозорих конкурсів у певних галузях [15].

Рис. 2.2. Види договорів державно-приватного партнерства

Джерело: узагальнено автором на основі [27].

В Україні вже працює механізм застосування державно-приватного партнерства, проте він потребує удосконалення, адже не передбачав застосування в умовах воєнного стану.

Національна рада з відновлення України від наслідків війни відповідно до Указу Президента України від 21 квітня 2022 року № 226 /2022 в рамках 24груп розробила план заходів з післявоєнного відновлення та розвитку України, запропонувала перелік пропозицій щодо пріоритетних реформ та стратегій ініціатив, проєктів нормативно-правових актів та ін. Згідно з Постанови Верховної Ради України «Про прийняття за основу проєкту Закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій з використанням механізму державно-приватного партнерства для пришвидшення відновлення зруйнованих війною об'єктів та будівництва нових об'єктів, пов'язаних післявоєнною перебудовою економіки України » (від 06.10.2022 року № 2648-IX) [41].

Зазначимо, що законопроєкт сприяє вирішенню декількох проблем щодо реалізації проєктів державно-приватного партнерства, а саме: спрощуються процедури, закріплюються фінансові гарантії у законодавстві, що сприятиме не тільки відновленню зруйнованої інфраструктури, а й покращенню економіки України і шляхом запуску виробництва, створення нових робочих місць, розвитку взаємовигідних відносин з бізнес-спільнотою та забезпечення українського суспільства якісними, сучасними, інноваційними послугами [32].

Отже, в Україні вже дванадцять років працює законодавчо обґрунтований механізм застосування державно – приватного партнерства. Його реформування було анонсовано та представлено Національною інвестиційною радою при Президенті України та стане важливою складовою у відновленні України після війни.

2.2. Дослідження аспектів механізму державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад

Дослідження механізмів державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад проведено опосередковано (з використанням гугл-форми) щодо опитування старост територіальних громад, також використано методи для обробки публічної інформації та рекомендаційний метод. Дивю. таблицю (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Обґрунтування методів, опитувальників для дослідження механізмів державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад

Узагальнення та класифікація, порівняння	Визначення категорійного апарату дослідження, аналіз механізмів державно-приватного партнерства, вивчення законодавчої бази з зазначених питань	47 джерел
Опитувальник для старост територіальних громад	Дозволяє дослідити дієвість механізмів державно-приватного партнерства	Фактично 30 осіб
Вивчення публічної інформації сайтів	Дозволяє визначити структуру механізмів державно-приватного партнерства	Фактично 30 сайтів
Рекомендаційний метод	Покращення механізмів державно-приватного партнерства в умовах воєнного стану	49 джерел

Джерело: власне дослідження автора.

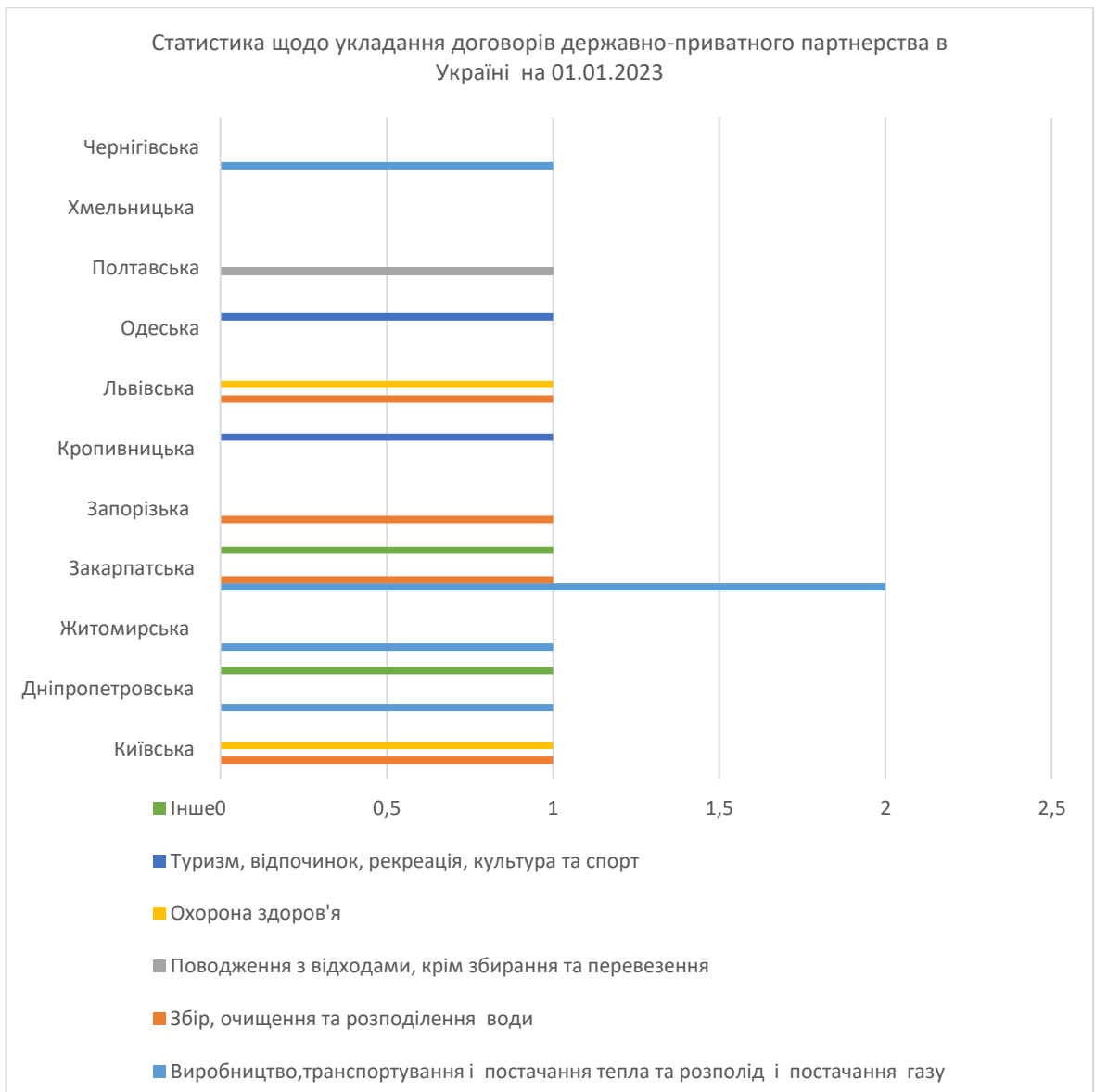
У публічних джерелах, можна прослідкувати критерії щодо оцінки контрактів державно-приватного партнерства, які також впливають на якіски й процес впровадження механізмів ДПП в соціально-економічний розвиток територіальних громад.

За Н. Шкарівською, контракти ДПП, які сприятимуть соціально-економічному розвитку територіальних громад, повинні відповідати таким параметрам: 1) значимість (критерій, який характеризує значиму сторону проєкту), 2) вимірюваність (критерій, який повинен відповідати кількісному вимірюванні); 3) однозначність (критерій повинен мати) по-дюжка розуміється

як науковці виділяють оцінки процесу управління, реалізації управлінських рішень науковцями розроблено якісні характеристики (критерії), зокрема такі: оптимальності, який розуміється як вибір найкращого варіанту; оперативності, що співвідноситься з відповідністю рішень вчасі з потребою; економічності, що включає мінімальний розмір витрат чи ресурсів; ризикованості як мінімізацією ймовірності та рівнем втрат; соціальної значимості, що розкривається в максимальній корисності для суспільства; правової захищеності, який прослідковує нормативно-правову забезпеченість; комунікативності як надійності і гнучкості зв'язків[5; 54; 55].

За публічною інформацією сайту Міністерства економіки України (на основі даних центральних та місцевих органів виконавчої влади України) є можливість прослідкувати статистику щодо укладання договорів державно-приватного партнерства в Україні на 01.01.2023. На умовах державно-приватного партнерства укладено сто дев'яносто три (193) договори, з яких реалізується вісімнадцять (18) договорів (концесійних договорів – дев'ять, договорів про спільну діяльність – п'ять). Варто наголосити, що у зв'язку зі збройною агресією російської федерації сто шістдесят два (162) договори не реалізується (116 – не виконується, 46 – розірвані / закінчився термін дії) [35].

Пріоритетні напрямки державно-приватного партнерства в Україні за областями станом на 01.01.2023 року: виробництво, транспортування і постачання тепла та розподіл і постачання газу (Дніпропетровська, Житомирська, Закарпатська, Чернігівська області); збір, очищення та розподілення води (Закарпатська, Запорізька, Київська, Львівська області); поводження з відходами, крім збирання та перевезення (Полтавська область); охорона здоров'я (Київська, Львівська області); туризм, відпочинок, рекреація культура, спорт (Одеська, Кропивницька області). Візуалізована інформація на (Рис. 2.3).

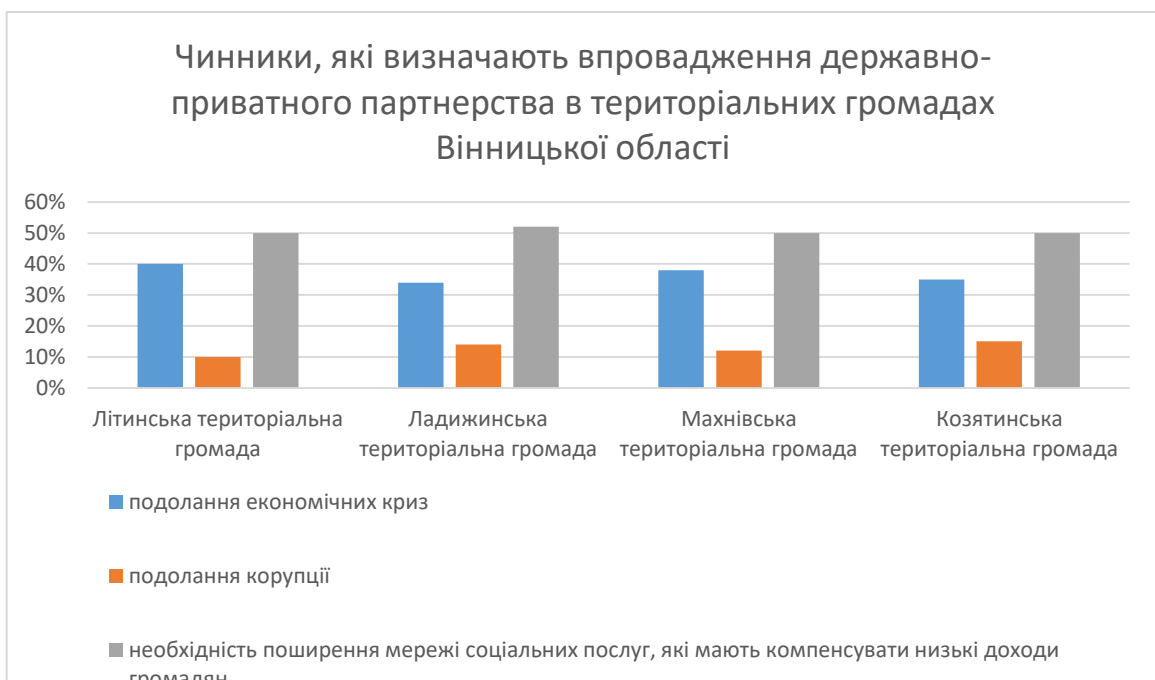

Рис 2.3. Статистика щодо укладання договорів державно-приватного партнерства в Україні на 01.01.2023

Джерело: узагальнено автором на основі. [7].

Якщо ж прослідкувати статистику два роки тому, то в Україні за даними центральних та місцевих органів виконавчої влади в Україні станом на 01.01.2020р. на засадах державно-приватного партнерства було укладено 187 договорів, з яких реалізовувалось лише 52 (концесії – 34, про спільну діяльність – 16, інших – 2). З різних причин 135 договорів не виконувалось (18 – розірвано, 113 – не виконувалось, у 4 – закінчився термін дії). Майже 61% укладених угод державно-приватного партнерства не виконується [7].

На основі опитування старост (голів, членів) територіальних громад Вінницької області виділено чинники, які визначають впровадження державно-приватного партнерства в зазначених територіальних громадах. Зокрема, вибрано такі чинники: 1) «сприяння подоланню економічних криз, які пов'язані з падінням виробництва, зниженням рівня життя членів громади» (Літинська територіальна громада (40%), Ладизинська територіальна громада(34%), Махнівська територіальна громада (38%), Козятинська територіальна громада(35%)); 2) «подолання корупції і цим самим не порушуючи трудові і соціальні права громадян в соціально-економічному розвитку територіальної громади» (Літинська територіальна громада (10%), Ладизинська територіальна громада (14%), Махнівська територіальна громада (12%), Козятинська територіальна громада(15%)); 3) «необхідність поширення мережі соціальних послуг, які мають компенсувати низькі доходи громадян (патерналізм держави у такому разі є виправданим і необхідним)» (Літинська територіальна громада (50%), Ладизинська територіальна громада (52%), Махнівська та Козятинська територіальні громади (50%)). Візуалізовано на (Рис.2.4)

Рис 2.4. Чинники, які визначають впровадження державно-приватного партнерства в територіальних громадах Вінницької області

Джерело: узагальнено автором на основі онлайн-опитування

Членами територіальних громад Житомирської області (Станишівською сільською територіальною громадою, Семенівською сільською територіальною громадою, Андрушівською сільською територіальною громадою, Тетерівською сільською територіальною громадою) також вибрані зазначенні чинники, проте простежується акцентування на соціальних чинниках: 1) «подолання значної поляризації за рівнем життя» (Станишівська сільська територіальна громада (22%), Семенівська сільська територіальна громада(12%), Андрушівська сільська територіальна громада(13%), Тетерівська сільська територіальна громада (17%));

Рис 2.5. Чинники, які визначають впровадження державно-приватного партнерства в територіальних громадах Житомирської області

Джерело: узагальнено автором на основі онлайн-опитування

2) «потреба у соціальних програмах, які передбачають спільне вкладання коштів держави, бізнесу, громадян в розвиток освіти, науки, підвищення кваліфікації працівників, підвищення їх здоров'я тощо (Станишівська сільська територіальна громада (20%), Семенівська сільська територіальна громада(18%), Андрушівська сільська територіальна громада(19%), Тетерівська сільська територіальна громада (21%)); 3) «необхідність поширення мережі

соціальних послуг, які мають компенсувати низькі доходи громадян (патерналізм держави у такому разі є виправданим і необхідним)» (Станишівська сілька територіальна громада (58%), Семенівська сільська територіальна громада(70%), Андрушівська сільська територіальна громада(68%), Тетерівська сільська територіальна громада (62%)).

Отож, на основі опитування, можна узагальнити, що на думку членів описаних територіальних громад (голів, старост) державно-приватне партнерство сприятиме соціально-економічному розвитку територіальних громад.

На основі опитування респондентів (30 осіб) визначено рівень їх обізнаності щодо понять «державно-приватне партнерство» (низький, достатній, високий), щодо механізмів державно-приватного партнерства .

Виділено достатній рівень обізнаності щодо базового поняття. Потребує глибшого розуміння механізмів державно-приватного партнерства.

Вивчення документів (Стратегій розвитку територіальних громад), які розміщені на сайтах територіальних громад, показало, що варто рекомендувати заходи щодо державно-приватного партнерства.

Отже, на основі відповідних опитувань та вивчення сайтів зазначених громад, можна стверджувати, що громадяни територіальних громад розуміють роль державно-приватного партнерства .

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ

Підсумовуючи розділ 7890-щодо аналізу аспектів механізму державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад зазначимо, що законодавчі зміни сприяли спрощенню процедури укладання договорів ДПП, закріпленню фінансових гарантій у законодавстві.

Опитування членів територіальних громад сприяло визначенню обізнаності щодо державно-приватного партнерства, розуміння його суті та його ролі для соціально-економічного розвитку громади

На основі опитування старост (голів) територіальних громад Житомирської, Вінницької областей виділено чинники, які визначають впровадження державно-приватного партнерства в територіальних громадах, а саме: 1) сприяння подоланню економічних криз, які пов'язані з падінням виробництва, зниженням рівня життя членів громади; 2) встановлення між представниками різних соціальних груп неконфронтаційних відносин; 3) необхідність у демократії економіки, коли партнерство між державою, бізнесом і громадянами дає можливість залучити громадян до активної участі в управлінні підприємством, на якому вони працюють; посилення відповідальності роботодавців за укладання колективних угод на підприємствах цих форм власності; подолання корупції і цим самим не порушуючи трудові і соціальні права громадян в соціально-економічному розвитку територіальної громади.

До соціальних чинників, які визначають впровадження державно-приватного партнерства в територіальних громадах України відносимо такі: 1) подолання значної поляризації за рівнем життя; 2) потреба у соціальних програмах, які передбачають спільне вкладання коштів держави, бізнесу, громадян в розвиток освіти, науки, підвищення кваліфікації працівників, підвищення їх здоров'я тощо; 3) необхідність поширення мережі соціальних послуг, які мають компенсувати низькі доходи громадян (патерналізм держави у такому разі є виправданим і необхідним). Сукупність вказаних чинників обумовлює необхідність існування і вдосконалення в Україні державно-приватного партнерства та його вплив на соціально-економічний розвиток територіальних громад.

РОЗДІЛ 3.

ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНОГО ПАРТНЕРСТВА В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД

3.1. Проєкти державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад України

Розглянемо реалізацію успішного проєкту у місті Малині Житомирської області. 19 вересня 2014 року між територіальною громадою міста Малина в особі Малинської міської ради та ТОВ «Енергія тепла» у рамках здійснення державно-приватного партнерства укладено договір про спільну діяльність зі строком дії 15 років з дня підписання.

Метою такого договору було покращення показників енергоефективності; зменшення споживання енергоресурсів бюджетних будівель; проведення технічної модернізації системи тепlopостачання.

Об'єктом державно-приватного партнерства є котельня по вулиці Кримського м. Малин Житомирської області, що перебуває у комунальній власності і забезпечує теплом об'єкти бюджетної сфери, зокрема: ЗВНК «Школа-ліцей №1 ім. Н.Сосніної», ЗОШ №2, Дитячо-юнацька спортивна школа.

Договором передбачено проведення таких робіт: 1) розроблення проєкту модернізації системи тепlopостачання, шляхом заміни та газового водогрійного котла на твердопаливний водогрійний котел; 2) замовлення та виготовлення обладнання; проведення монтажних-будівельних робіт зі встановлення обладнання; 3) проведення пусконаладжувальних робіт; 4) провадження операційної діяльності щодо виробництва теплової енергії та постачання тепла споживачу.

Загальні характеристики проєкту: проєкт BOT (build-operate-transfer), (побудова-експлуатація-передача); створено чотири робочих місця; кожен

учасник проєкту має отримати нагороди (win-win, «безпрограшний»); місто отриматиме теплову еленергію за зниженими тарифами, що зменшуватиме залежність від імпортного газу; тривалість проєкту має бути належною, щоб забезпечити приватному партнеру можливість отримати нележний прибуток від здійснених ним інвестицій, громада міста регулярно отримуватиме інформацію про перебіг та стан реалізації проєкту для отримання зворотного зв'язку, коментарів, побажань від мешканців міста щодо впливу на місцевий бюджет; розглядається питання безпеки використаних у проєкті технологій та вичерпної інформації про механізми державно-приватного партнерства (оскільки приватний партнер буде нести відповідальність за пошук фінансових ресурсів, внесення інвестицій, встановлення обладнання та інші довгострокові управлінські обов'язки, без будь-якої підтримки з боку органів місцевого самоврядування або держави чимісцевого бюджетів); вибір приватного партнера відповідно до відкритої та прозорої конкурсної процедури із забезпечення чесної конкуренції, що має відповідати кращим європейським практикам; використання переваги регіону, який має значні запаси лісу та розвитку системи лісопереробних підприємств, що у свою чергу можуть продукувати достатню кількість відходів, які у подальшому використовуватимуться для опалення (дерев'яна щепа та пелети).

Прослідковано переваги, отримані у результаті проєкту.

Зокрема, знизилися витрати на опалення (з грудня 2014 року теплоенергія, отрмана з деревини була на 40% дешевшою від отриманої з імпортного природного газу); забезпечили теплом відповідні школи (а це більше 1800 учнів); викиди вуглецю скоротилися більш, ніж на 11.000 тонн протягом проєкту; пересвідчуємося, що використовувалось альтернативне паливо (менше викидів вуглецю), також таке паливо є відновлювальним джерелом енергії України (викликає зацікавленість у представників інших громад); обсяг інвестицій з приватного сектору будена рівні до 150 000 доларів США.

Окремо визначено переваги для кожної з сторін. Для міста(м. Малин) однією з позитивних сторін є економність коштів (використання деревного палива, якого достатньо в регіоні; зменшення витрат на придбання імпортованого газу); стабільність у теплопостачанні (уникнення ризиків щодо відключення імпортованого газу); покращення бізнесклімату (з метою уникнення високого рівня корупції, відбір приватного партнера шляхом проведення прозорого та відкритого конкурсу, що підтверджує прагнення громади м. Малина забезпечити належний рівень надання послуг з опалення).

Для приватного партнера, міська рада міста Малина стала стабільним довгостроковим споживачем послуги з опалення, що надається приватним інвестором; приватний інвестор отримує репутацію підприємства, яке успішно пройшло конкурсну процедуру та уклало договір без використання непрозорих засобів впливу.

Разом з тим, держава має теж позитивні моменти щодо зазначеного проєкту: підвищено енергетичну незалежність (знижено залежність від імпортного газу, шляхом заміни його на доступні місцеві ресурси.); зменшено впливна зміну клімату (відмова від використання викопного палива для опалення, Україна зменшить викиди парникових газів, оскільки кількість вуглецю, що виділяється при опаленні дорівнює кількості вуглиці, що поглинається сільськогосподарськими культурами протягом вегетаційного сезону).

Описаний досвід є потенціалом для подальшого державно-приватного партнерства. Наведемо декілька прикладів.

Звичайно, є приклади невдалого досвіду концесії. Зокрема, це коли колективні підприємства «Луганськводоканал» та «Артемівськводоканал» було передано в оренду приватній інфраструктурі. У першому випадку, концесіонери після підписання договору з міською радою в установленому порядку змінили умови цього документа через суд. У результаті тарифи в Луганську стали найвищими в Україні [17].

Зауважимо, що перша спроба реалізації повноцінної співпраці державного і приватного сектора для стратегічного державного об'єкта у сфері авіації була зроблена при модернізації «Міжнародного аеропорту «Львів». Прикро, що реалізацію проєкту було припинено, оскільки переможець висунув вимоги, які не були передбачені інвестиційним конкурсом (забезпечення урядових гарантій захисту інвестицій, надання права самостійно формувати тарифи, а також звільнення від деяких податків). Отож, модернізація «Міжнародного аеропорту «Львів» відбувалася за рахунок державних коштів [14].

Було продемонстровано механізм реалізації інфраструктурних проєктів у рамках підготовки до «Євро-2012». Можна було споглядати партнерство влади і бізнесу, результатом якого стала «Арена -Дніпро». Це був перший стадіон в Україні для проведенн футбольних матчів. Також викоринувалися роботи з реконструкції та модернізації Дніпропетровського аеропорту[28].

У громаді Харкова було реконструйовано Центральний парк культури і відпочинку (2012). Вартість проєкту сягала 20 (двадцяти) тис. євро.

Також було прийнять рішення Житомирської обласної ради №188 від 29.07.2021 року « Про доцільність здійснення державно-приватного партнерства у формі концесії щодо об'єкта: КНП «Житомирський обласний онкологічний диспансер» Житомирської обласної ради (в частині приміщення радіологічного відділення». Відповідно до процедури було створено комісію з питань організації та проведення концесійного конкурсу щодо об'єкта, затверджено Положення про конкурсну комісію з визначення концесіонера, комісії, щоб забезпечити розроблення конкурсної документації та подати її на затвердження Житомирської мської ради та ін.

Отож, на основі вивчення публічних матеріалів щодо вітчизняного досвіду використання державно-приватного партнерства, можна стверджувати зацікавленість регіональної і місцевої влади у використанні та розвитку ДПП.

Прослідковуються важливі сторони цього механізму для залучення ресурсів (фінансових, інвестиційних, технологічних, управлінських), особливо,

коли є невідповідність між потребами соціально-економічного розвитку територіальних громад та наявними бюджетними ресурсами.

3.2. Переваги державно-приватного партнерства у сфері медицини для соціально-економічному розвитку територіальних громад

В Україні продовжується інфраструктурний етап медичної реформи. Державними програми не можна повністю досягти зазначених цілей реформування, через обмеженість державного бюджету. Механізм державно-приватного партнерства є одним із рішень фінансування галузі охорони здоров'я. В Україні про нього часто говорять, але повільно впроваджують.

Щодо закордонного досвіду, то він має позитивні результати. Завдяки державно-приватному партнерству у медицині Великої Британії за 13 (тринадцять років) було відновлено 107 лікарень системи NHS (Національної системи охорони здоров'я).

Вирішальними перевагами ДПП можуть бути залучені кошти приватних інвесторів для розвитку державних та комунальних закладів охорони здоров'я, також такі дії сприятимуть збереженню майна у комунальній або державній власності (оскільки є пряма заборона на приватизацію), позитивним є передача новостворених та придбаних в рамках державно-приватного партнерства об'єктів у державну або комунальну власність. Слід наголосити, що зазначен е сприятиме якості надання медичних послуг для населення, та підвищенню заробітної плати для медичних працівників [5].

Звернемо увагу, що розвиток взаємодії державного і приватного сектора дасть можливість поліпшити ситуацію у сфері охорони здоров'я, шляхом оптимізації бюджетних видатків, сприятиме зросту ефективності використання ресурсів і управління, створить умови для підвищення якості надання медичної допомоги, стабільності функціонування усієї системи [8].

Показово те, що відносини між державою та приватним партнерами можуть ґрунтуватися на підставі договорів у рамках публічних закупівель, договорів оренди державного та комунального майна, інвестиційних договорів, договорів про спільну діяльність концесійних договорів. Дійсно, проєкти ДПП є оптимальним способом довгострокової співпраці, які задовольняють ключові інтереси обох сторін [5].

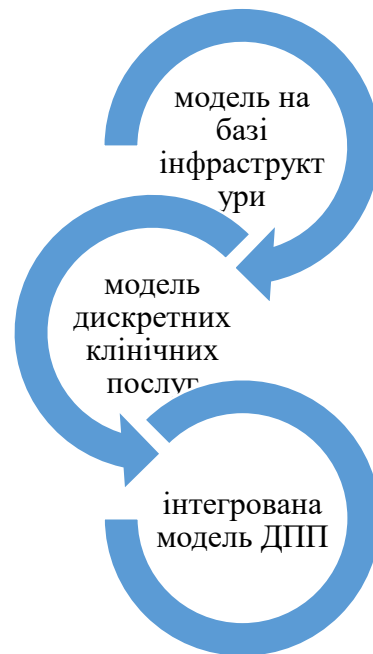
На засадах державно-приватного партнерства може бути побудоване технічне обслуговування медичного обладнання та інформаційних систем (телемедицина, електронна реєстратура, медичні картки). Також такий підхід можна застосовувати у наданні послуг з медичних досліджень (лабораторні дослідження, МРТ, УЗІ тощо), немедичних послуг, зокрема з охорони закладів охорони здоров'я, комунально-господарських послуг, організації харчування в закладах охорони здоров'я, транспортних послуг та розміщення медичних відходів[25].

Пропишемо моделі державно-приватного партнерства у сфері здоров'я, а саме: модель на базі інфраструктури, яка існує для створення та оновлення інфраструктури суспільної охорони здоров'я; модель дискретних клінічних послуг, яка існує для розширення можливостей надання певних медичних послуг; інтегрована модель ДПП, яка об'єднує попередні моделі, тобто направлена і на розвиток інфраструктури, і на надання певних медичних послуг.

Розглянемо приклад державно-приватного партнерства у науково-дослідній сфері та сфері медицини. Це є проєкт у рамках Інноваційної медичної ініціативи (Innovative Medicines Initiative, ІМІ), що об'єднав зусилля виробників лікарських засобів, академічних установ, бізнесу, груп пацієнтів, регуляторних органів з метою прискорення досліджень безпеки та ефективності нових препаратів [14].

Звернемо увагу, що бюджет проєкту 3,3 (три цілих і три десятих) мільярди євро. Половину витрат покривається за рахунок рамочної програми ЄС у сфері досліджень та інновацій Horizon-2020, а іншу частину покривають

члени Європейської федерації асоціацій фармацевтичних виробників (European Federation of Pharmaceutical) їх асоційовані партнери. Звичайно, що фінансування отримують проекти, які відповідають обраній програмі стратегічних досліджень (Strategic Research Agenda).

Рис 3.1. Моделі державно-приватного партнерства у сфері здоров'я

Джерело: узагальнено автором на основі [16].

Медичні заклади на шляху доступної медицини для покращення здоров'я кожної людини та заради соціально-економічного розвитку громади.

Отож, науковцями зазначено, що для успішної реалізації проектів ДПП у територіальних громадах потрібно дотримуватися низки передумов: 1) політичної волі та готовності підтримувати застосування державно-приватного партнерства на місцевому рівнях; 2) обов'язкове вирішування завдань економічного та соціального розвитку території; 3) наявності стратегії розвитку територіальної громади, якою визначено пріоритетні напрямки розвитку з урахуванням потреб населення конкретної території з огляду на її сильні та слабкі сторони; 4) вміння визначити пілотні проекти для реалізації на умовах ДПП, які не потребують значних ресурсів для втілення, що надасть змогу поступово напрацьовувати досвід використання такого механізму та

уникнути ризиків невиконання договору; 5) постійне формування інституційної спроможності реалізації проєктів ДПП, 6) якісне створення команди фахівців (функціональної групи з підготовки та реалізації проєктів ДПП окремого підрозділу, до повноважень якої буде внесено супровід проєктів, зі сторони державного партнера, що стане початком формування професійної групи фахівців у галузі державно-приватного партнерства на місцевому рівні і сприятиме консультативній підтримці підготовки та впровадженню пілотних проєктів).

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ

Розглянувши наведений матеріал розділу, можна зробити такі висновки, що державна підтримка регіонального розвитку (зокрема територіальних громад) залишається в полі зору державного та місцевого бюджетів, проте все ж не вистачає фінансів для належної динаміки та високої якості соціально-економічного розвитку територіальної громади. Звернемо увагу, що великим резервом, що може бути використаним для цього, міститься у використанні потенціалу державно-приватного підприємства.

Звернемо увагу, що участь приватного інвестора здатна забезпечити значно ефективне використання фінансових ресурсів територіальної громади та залучити досвід приватного партнера до ефективної реалізації проєктів державно-приватного партнерства.

Розглянуто позитивний досвід ДПП у місті Малині Житомирської області (2014). Для розвитку територіальної громади зазначений проєкт зекономив кошти (тому, що використовувалось деревне паливо, а не імпортований газ); стабілізував теплопостачання (впевнені, що не залежать від портованого газу); покращив бізнесклімат (прозорий вибір партнерів). Інвестори також отримали довгострокового (на 15 років) споживача теплоенергії.

Досвід інших проєктів державно-приватного партнерства є також повчальним.

Звернемо увагу, що медичною реформою змінено підхід до принципів фінансування закладів системи охорони здоров'я, проте нестача бюджетних коштів залишається нагайною. Досягнути докорінних змін у цьому напрямку можна за допомогою механізму державно-приватного партнерства щодо технічного обслуговування медичного обладнання та інформаційних систем (телемедицина, електронна реєстрація, медичні картки) та ін.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено аналітичний огляд, теоретичне осмислення й узагальнення аспектів щодо ролі державно-приватного партнерства в соціально-економічному розвитку територіальних громад.

Опрацювання науково-теоретичної бази засвідчує, що вплив державно-приватного партнерства (Public-Private Partnerships) на розвиток територіальних громад зростає. Пришвидшена реалізація проєктів дозволить отримати ефект для громади від впровадження нових послуг чи підвищення якості уже існуючих послуг.

Звернемо увагу, що урядовий план повоєнної відбудови, який було представлено влітку на конференції у Лугано (Швейцарія) передбачає також партнерство з міжнародними інвесторами.

Аналіз наукових підходів щодо базового поняття дослідження «державно-приватне партнерство», дозволив прослідкувати схожість у значенні, а саме: словосполучення англійського походження «public-private partnership (PPP)», «позначення партнерської взаємодії держави та приватного сектору використовується термін «приватна фінансова ініціатива» (PFI) (Великобританія), «контракт про державно-приватне партнерство» або «співтовариство змішаної економіки» (SEM) (Франція) та ін.

Нами охарактеризовано аспекти державно-приватного партнерства: ознаки ДПП (надання прав управління об'єктом партнерам; довготривалість відносин; передача приватному партнеру частини ризиків у процесі здійснення державно-приватного партнерства; внесення приватним партнером інвестицій в об'єкти партнерства із джерел, не заборонених законом); сфери реалізації ДПП (виробництво, транспортування і постачання тепла, машинобудування; збір, очищення та розподілення води, охорона здоров'я; туризм, відпочинок, рекреація; поводження з відходами; виробництво, розподілення та постачання електроенергії; управління нерухомістю; надання соціальних послуг; управління соціальною установою, закладом; будівництво та капітальний

ремонт житлових будинків та ін.); основні переваги (подолання інфраструктурного дефіциту; розвиток публічних послуг, в тому числі транспортних послуг; розвантаження бюджетів всіх рівнів; поліпшення кості послуг; зниження вартості плати за послуги; скорочення відповідальності і ризиків публічного партнера в сфері надання послуг; стимулювання діалогу між владою і бізнесом; використання досвіду та професіоналізму приватного сектору; залучення нових ресурсів для реалізації політики регіонального розвитку та ін.).

Звернено увагу на переваги від впровадження проєктів ДПП, а саме: фінансові вигоди як для органів державної влади так і для партнерів; соціально-економічні вигоди, зокрема для територіальних громад; політичні переваги.

На основі опитування, вдалося підтвердити значимість державно-приватного партнерства для територіальних громад, виділити чинники, які визначають впровадження державно-приватного партнерства в територіальних громадах.

Описано реалізацію успішного проєкту у місті Малині Житомирської області (2014), який сприяв зниженню витрат територіальної громади на опалення; забезпечив теплом відповідні школи ; скоротив викиди вуглецю тощо.

Прослідковано державно-приватного партнерства у сфері медицини для соціально-економічному розвитку територіальних громад.

Виділено моделі державно-приватного партнерства у сфері здоров'я: модель на базі інфраструктури; модель дискретних клінічних послуг; інтегрована модель ДПП, яка об'єднує попередні моделі, тобто направлена і на розвиток інфраструктури , і на надання певних медичних послуг.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Башкірова І.О. Правове регулювання державно-приватного партнерства в Україні. URL: [http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/ %B5](http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/%B5) (дата звернення 11.05.2022).
2. Воєнні злочини під час війни Росії проти України. URL: <https://uk.wikipedia.o> (дата звернення 10.08.2022).
3. Великий тлумачний словник сучасної української мови / Уклад. і голов.ред. В.Т. Бусел.К.: Ірпінь: ВТФ «Перун», 2009.1736 с.
4. Дегтяр О.А. Державно-приватне партнерство у розвитку соціальної інфраструктури в умовах розбудови громадянського суспільства [Текст] / О.А. Дегтяр // Економіка та держава. 2014. № 1. С. 98-101.
5. Державно-приватне підприємство в Україні. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%> (дата звернення 10.06.2022).
6. Державно-приватне партнерство як механізм реалізації нової регіональної політики: можливості застосування та практичні аспекти підготовки і впровадження інвестиційних проєктів. URL: http://rdpa.regionet.org.ua/images/129/PPP_report_U-LEAD_30_10_2017.pdf (дата звернення 18.06.2022).
7. Департамент інвестицій, інновацій та інтелектуальної власності. Сайт. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Det> (дата звернення 10.08.2022).
8. Закон України «Про державно-приватне партнерство». Закон від 01 липня 2010 року №2404–V. База даних «Законодавство України» / ВР України URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/t102404?ed=2016_05_24(дата звернення 10.06.2022).
9. Закон України «Про добровільне об'єднання територіальних громад» / Закон від 5 лютого 2015 року № 157-VIII.База даних «Законодавство України» / ВР України URL: <https://tyvriv-miskrada.gov.ua/zakon-ukraini-pro-dobrovolne-obednannya-teritorialnih-gromad-17-18-35> (дата звернення 10.05.2022).

10. Заскалкін А. С. Механізми розвитку державно-приватного партнерства на регіональному рівні : дис. канд. наук держ. управління : 25.00.02 / Заскалкін Артем Сергійович. Харків, 2017. 226 с.

11. Зєніна – Біліченко А.С. конспект лекцій з дисципліни «Публічне адміністрування» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня спеціальності 073 «Менеджмент» денної та заочної форм навчання Укл. /А. С. Зєніна – Біліченко – Кам'янське. ДДТУ, 2017. 127 с. URL: <https://www.dstu.dp.ua/> (дата звернення 10.06.2022)

12. Ємельянов В.М. Розвиток партнерських відносин бізнесу і влади в системі державного управління сталим розвитком України: теорія, методологія, практика : монографія / В.М. Ємельянов. Миколаїв : ПП Ємельянова Т.В., 2012. 420 с.

13. Котвіцька А.А. Дослідження ролі фармацевтичних організацій у системі соціального партнерства України / А.А. Котвіцька, О.М. Вороніна, І.В. Кубарева // Фармація ХХІ століття: тенденції та перспективи: матеріали VIII Нац. з'їзду фармацевтів України, Х., 13–16 верес. 2016 р. Х., 2016. Т. 2

14. Конституція України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/Z960254K?an=1> (дата звернення 10.06.2022).

15. Кончаковський Є.О., Бойко О.С. Соціально-економічний розвиток підприємства. URL: <https://conf.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/01/87.pdf> (дата звернення 10.06.2022).

16. Круглов В. В. Поширення публічно-приватного партнерства як дієвого механізму управління змінами на підприємствах регіону. Сучасні проблеми управління змінами на підприємствах регіону : монографія / кол. авт. Харків : В справі, 2016. С. 125–148.

17. Круглов В. В. Розвиток державно-приватного партнерства в Україні: механізми державного регулювання: монографія / В. В. Круглов. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ «Магістр», 2019. 252 с.

18. Малиш Н.А. Особливості реалізації механізму державно-приватного партнерства в транспортній сфері України [Текст] / Н. А. Малиш // Наукові

розвідки з державного та муніципального управління. К., 2012. Вип. 1. С. 93–101.

19. Матеріали представництва ООН в Україні з питань розвитку державно-приватного партнерства в житлово-комунальній сфері економіки. 2003. 100р. // URL: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docgener/guides/ppp_en.pdf (дата звернення 10.06.2022)

20. Малін О.Л. Аналіз розвитку державно-приватного партнерства в Україні та світі: якісні зміни та головні тренди 2020 року : Аналітичний звіт. Одеса, 2020. 31 с. URL: https://economics.net.ua/files/analytics/2020_MOL.pdf (дата звернення 10.06.2022)

21. Мушинська Н.Ю. Дослідження сучасного стану розвитку відносин державно-приватного партнерства в Німеччині та Україні. URL: http://eprints.kname.edu.ua/39786/1/ecnem_2011_8_28.pdf (дата звернення 18.08.2022).

22. Надолішній П. І. Інститут публічно-приватного партнерства в Україні: роль публічної влади і умови становлення [Текст] / П. І. Надолішній // Сучасна регіональна політика: освіта, наука, практика. Одеса, 2011. Т. 2. С. 70–72.

23. Надолішній П. Публічно-приватне партнерство: регіональний вимір / П. Надолішній, Н. Оніщенко // Актуальні проблеми державного управління : зб. наук. пр. ОРІДУ НАДУ/ [голов. ред. М. М. Іжа]. Одеса, 2012. Вип. 1 (49). С. 115-119.

24. Назарко С.О., Канцур І.Г., Познанська І.В. Управління людським капіталом в умовах війни. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/>

25. Науково-дослідницький KSE Institute URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/328038267.pdf> (дата звернення 10.06.2022).

26. Новаченко Т.В. Державне та приватне партнерство: український та міжнародний досвід: навч.-метод. матеріали / Т. В. Новаченко, Н. В. Піроженко. – К. : НАДУ, 2013. 48 с.

27. Національна рада з відновлення України від наслідків війни URL: <https://www.kmu.gov.ua/diyalnist/>(дата звернення 18.08.2022).

28. Новини законодавства. Уряд схвалив законопроект, який регулює правонаступництво у трудових відносинах при зміні власника підприємства URL: <https://uteka.ua/ua/publication/> (дата звернення: 11.04.2022)

29. Поняття державно-приватного партнерства: оцінка зарубіжних та вітчизняних визначень. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/1>(дата звернення: 11.05.2022)

30. Посібник з питань державно-приватного партнерства.Етап 4. Супровід та реалізація договорів державно-приватного партнерства. URL: <file:///C:/Users/User/Desktop> (дата звернення: 10.05.2022)

31. Про затвердження Методики аналізу ефективності здійснення державно-приватного партнерства: Наказ Міністерства економіки України від 31 січня 2022 р. за N 109/37445 URL: <https://ips.ligazakon.net/document/re37445?an=1>

32. Проект Закону про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо вдосконалення механізму залучення приватних інвестицій з використанням механізму державно-приватного партнерства для пришвидшення відновлення зруйнованих війною об'єктів та будівництва нових об'єктів, пов'язаних з післявоєнною перебудовою економіки України. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billInfo/Bills/Card>

33. Сімак С.В. Інституційний розвиток публічно-приватного партнерства: теорія, методологія, механізми державного управління: Монографія / Сімак С.В. – Київ: АМУ, 2016. 392 с.

34. Сімак С.В. Інституційний розвиток публічно-приватного партнерства: досвід країн світу. Вісник Академії митної служби України. Серія: Державне управління. Дніпропетровськ: Вид-во Академії митної служби України, 2015. № 2. С. 103-112.

35. Сімак С.В. Світовий досвід організації державно-приватного партнерства / С.В. Сімак // Наукові праці Науковометодичний журнал

Чорноморський державний університет ім. Петра Могили комплексу «КиєвоМогилянська академія». серія «Державне управління». Випуск 223/2014 том 235. С. 88-94.

36. Сімсон О. Правова природа відносин державно-приватного партнерства в інноваційній сфері / О. Сімсон // Вісник академії правових наук України. 2012. № 1. С. 233-241. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_ (дата звернення 10.06.2022).

37. Стратегія реформування державного управління України на період до 2021 року. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/sites/1/reform%> (дата звернення 10.06.2022).

38. Тимошенко Т. Розвиток державно-приватного партнерства у сфері туризму та курортів. Актуальні проблеми державного управління. 2016. Вип. 2. С. 99–103.

39. Торова О.Л., Лесик О.В., Назаренко М.А. Кластерний підхід та SMART-спеціалізація як стимулюючі інноваційні інструменти розбудови регіональної спроможності: концептуальні положення. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/наука/article/view/1720/1718>

40. Узунов Ф. В. Удосконалення інструментарію реалізації державно-приватного партнерства в Україні: дис. канд. наук держ. управління: 25.00.02 / Узунов Федір Володимирович Київ, 2015. 381 с.

41. Фінансова енциклопедія. URL: <https://ua.nesrakonk.ru/partnership/> (дата звернення 10.06.2022).

42. Хусаїнов Р. В. Моделі державно-приватного партнерства: закордонний досвід та перспективи для України. Науковий вісник Одеського національного економічного університету. Науки: економіка, політологія, історія. 2015. № 4. С. 123-152.

43. Цілі сталого розвитку. Організація Об'єднаних Націй. URL: <https://ukraine.un.org/uk/sdgs>

44. Цивільний Кодекс України. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T030435> (дата звернення 20.08.2022).

45. Шкарівська Н. Ю. Аналіз критеріїв оцінки ефективності контрактів державно-приватного партнерства / Н. Ю. Шкарівська // *Управління проектами, системний аналіз і логістика*. Технічна серія. 2013. Вип. 11. С. 177-184. URL: <http://nbuv.gov.ua/UJRN/Upsal> (дата звернення 20.04.2022).

46. Шилепницький П.І. Державно-приватне партнерство як інноваційний підхід до розвитку інфраструктури регіону / П.І. Шилепницький // *Трансформаційні процеси розвитку економіки регіону за період незалежності України: монографія* / За заг. ред. д. е. н., проф. В.В. Прядка. Чернівці : БДФА, 2011. С. 273 -289.

47. Якобчук В.П., Ходаківський Є.І., Литвинчук І.Л. Роль публічного управління у формуванні нової моделі державного регулювання економіки. URL: https://scholar.google.com.ua/citations?view_op=view (дата звернення 20.04.2022).

48. Knuepfer, Werner (2010), «Public-private partnerships (PPP) in the context of the use of modern forms of management of property complexes», available at: <http://www.duma.gov.ru/sobstven/analysis/corporation/161007/5knupfer.htm> (Accessed 2 March 2022).